

SVERIGES RUNINSKRIFTER

UTGIVNA AV

KUNGL. VITTERHETS HISTORIE OCH ANTIKVITETS AKADEMIEN

ANDRA BANDET

ÖSTERGÖTLANDS RUNINSKRIFTER

GRANSKADE OCH TOLKADE

AV

ERIK BRATE

STOCKHOLM

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

1911
[111410]

10. Lilla Greby, Askeby sn, Bankekinds hd.

Pl. III. Fig. 1.

Litteratur: L. 1130; W. 69; *Ransakning* 1667; Broocman, *Beskr. öfver Östergötland* 2, s. 241; P. A. Säve, *ATS*, 2, s. 84; C. F. Nordenskjöld, *ÖFT* I, s. 41, *Reseber.* 1871, s. 82, teckn.; E. Ihrfors, *Ostrog. sacra*, s. 34, teckn.

Den äldsta underrättelsen om runstenen i *Ransakning* 1667 lyder: »Uthe om kyrkian och på fältet, geradh öster för kyrkian, wid eth waad och rinnande bäck brede wijdh vägen een manshöög steen rijtat med runeskript omkullfallen, hwars bookstäfwer äro Vetustate et frequenti pedum calcatione helt oblitererade och fornöthe.»

Broocman uppger, att runstenen står vid en bäck från sjön Flären. Stenen har åter fallit omkull och upprepade gånger blivit rest dels av kronobefallningsman Bergius, dels genom föranstaltande av P. A. Säve 1862, dels på kgl. vitterhets-, historie- och antikvitetsakademiens bekostnad efter mitt besök 1888.

Runstenen är nu rest på en backe i en hage ovanför vadet vid torpet Vadet.

Höjden ovan jord är på runsidan 1,37 m, bredden nedtill 66 cm, på mitten 70 cm, nära toppen 57 cm. Bredden av de två yttre slingorna är 9—11 cm, av mittslingan 18—20 cm. Tjockleken över toppen är 38 cm, sidorna gå ut i smalare egg. Ämnet är grå gneis.

Inskriften, som delvis är ytterst svårläst, börjar i den yttersta slingan och slutar i den innersta.

Yttre slingan. Det första något så när tydliga i yttre slingan är ordet 'läto' 44 cm nedifrån. Framför detta ord har ett namn funnits, som tyckes ha bestått av åtminstone fem runor. R. 1—2 kunna ej bestämt angivas, men det ser nästan ut som om 1 vore **f**, och namnet kunde då vara **fluki**, då 3—4 äro **uk** och 5, varav blott en svag fåra är synlig, möjligen är **i**.

Ordet 'läto' är ristat **litu**; **l** är fullt klart och rätt djupt; **i** kunde visserligen tänkas vara **u**, men att fatta det som **i** är vida rimligare; **t** har en djup stav och någorlunda tydligt kännestreck. Runorna **lit** gå icke upp till slinglinien på grund av en upphöjning i stenen. Ordets sista runa **u** är synlig vid övre slinglinien, varifrån staven kan följas 6 cm och kännestreck 5 cm nedåt. Om skiljetecken funnits därefter, kan ej fastställas.

Uti **risa** är staven till **r** någorlunda djup, kännestreck 6 cm grunt; på **i** är nedre hälften klar, övre en fåra; **s** är djupt blott 2,5 cm nedifrån och 1 cm av stavens topp; av **a** är 1/2 cm nedtill tydlig, det övriga synligt som fåror. Ett par djupa punkter efter ordet kunna uppfattas som ett kolon.

I **stin** äro av **s** nedre staven och mellanstreck 6 cm bäst synliga men blott såsom fåror; på **t** synes övre hälften av staven rätt väl, men kännestrecken äro föga utpräglade, på **in** är stavarnes övre tredjedel någorlunda djup. På kolon därefter är i synnerhet nedre punkten tydlig.

Ordet **pisa** är tydligt, men något kännestreck kan icke ses på **a** till höger. Den nedre punkten av det följande kolon är antaglig.

Prep. »efter» kan blott läsas **aifr**; på **a** är kännestreck tydligt, staven möjlig; runan står framför en uppifrån utgående avsats, på vars mitt övre hälften av **i** är ristad, den nedre spåras; **fr** stå till höger om denna avsats, rätt tydliga. Efter **aifr** finnes intet kolon, men det ser ut, som om detta blivit felaktigt satt efter **s** i det följande ordet **skarf**.

Efter **skarf** står ett ganska tydligt kolon; **s** är fullt tydligt; på **k** är staven tydlig, och t. h. synes möjlighet att antaga kännestreck till **k**; **a** är möjligt men blott staven fullt klar; på **f** synas kännestrecken rätt väl.

Det följande ordet innehåller fyra runor med tydliga stavar, av vilka de sista någorlunda säkert kunna läsas **ta**. Att tänka på ordet **bota** förbjudes av verbet **litu** i det föregående. Troligen har man att läsa **f:rita** 'frände', i det **f** i **skarf** är ordets första runa, churu skild från det övriga liksom första runan i det föregående namnet, som alltså varit **s:kar** *Skær*, se Lundgren *Personnamn*.

I det följande **sin** är **si** fullt tydligt, ävensom staven på **n**, vars kännestreck är helt kort t. v. Något utpräglat kolon finnes icke efter **sin**.

Det följande synes under skycket rätt väl vara **kup**; runorna **ku** äro upptill matta, **p** fullt klar. De två återstående runorna äro sannolikt **an**; den förra runan kan ock lätt tagas för **h** eller **n**, den senare **n** tyckes rätt tydlig.

Mellanslingan. I början av mellanslingan är ristningen högst otydlig, varför det är hopplöst att där börja undersökningen. 90 cm uppifrån stenens topp står ett tydligt kolon, som följes av ett lika tydligt **auk**; kännestreck till **a** är dock något gropigt. Detta **auk** följes ock av ett grunt kolon.

Detta **auk** förenar två namn, som utgöra subjekt till det fullt tydliga **litu**, som, följt av en punkt, står vid slingans krök nedåt.

Det första namnet kan, som nyss nämndes, icke läsas. Första runan torde vara **s**, de två sista **ki**, men de mellanstående äro tivelaktiga. Då runan före **ki** har tycke av **r**, har kanske namnet varit *Starke*, som Lundgren antager ingå i ortnamnet *Starkeryd*, möjl. Starkeryd, Hagshult sn, Sm. SD II, 487 (1307). Det andras första led, omedelbart

efter **auk**, är **kair**; **k** är mycket grunt, men tydligt, enär dess inre är avflagrat, **a** har kännestreck jämförelsevis lågt och tydligare t. v. än t. h., **ir** synes under skynket och därefter en punkt uppvid övre knäet av **r**, en grundare punkt finnes nedtill.

Namnets andra led utgöres av tre runor, av vilka blott stavarna äro säkra. Den första runans stav är tydlig 6,5 cm nedifrån, 4 cm saknas i toppen; runan kan således blott haft kännestreck upptill. En fåra, som utgår från staven 3 cm nedifrån, kunde ifrågasättas som kännestreck till **k** eller **þ**. Den andra runan är en klar stav 8 cm nedifrån, blott toppen, 2,5 cm, saknas, runan är alltså sannolikt **i** och synes på grund av förhållandena t. h. om toppen icke kunna vara **l** eller **t**, fast en fördjupning vid slinglinien ser ut som kännestreck till **l**, ehuru alltför kort därtill, och en skada finnes, som kunnat förstöra kännestreck till **t**. Den tredje runan är med sannolikhet **h**; stavens topp och fot äro synliga, på mitten är en stor fördjupning av fåror, som mycket väl kunna vara kännestrecken till * **h**; att läsa **h** för * finnes ej tillräcklig anledning. Namnet är alltså ett kvinnonamn, sannolikt **kair : lih** *Gērlög*. Något skiljetecken kan ej upptäckas efter ordet.

Efter det tydliga **litu**, följt av en punkt eller måhända av kolon, kommer **kiara**, efter vilket kolon står; alla runorna äro matta, på **i** bilda fåror kännestreck till **þ**.

Det följande ordet består av fyra runor, av vilka den andra tydligen är **r**, den fjärde **u**; på de andra är blott staven klar. Den första, som först syntes mig som **þ**, är antagligen **B b**, tredje runan, som syntes ha kännestreck till **þ n**, är troligen **þ o** och ordet alltså **brou** 'bro' med **ou** för **ō**, liksom **brouþur** 'broder' L. 949 L. Lundby, **iuon** L. 1003 Romfartuna.

Mellanraden slutar med **þasi**, följt av en punkt nedtill; på **a** finnes t. h. knappast något kännestreck.

Mittraden. Den första skönjbara runan nedifrån är **s**, som kan tänkas föregången av **i**, varigenom relativet *es* 'som' bildas, och möjlighet synes sedan finnas att läsa **i aini** 'i ån', varpå verbet **likr** 'ligger' följer. Raden synes sluta med ett rakt kors.

Vid inskriftens återgivande tryckas endast de runor med fetstil, som äro höjda öfver allt tvivel.

a) Ytterraden: fluki **litu risa : stin : þisa** : aifr s : karf : rita : **sin kuþan**

b) Mellanraden: . s ||| ki : **auk : kair : lih litu · kiara** brou : **þasi**

c) Mittraden: is i aini likr +

Översättning: N. N. (och Floke) läto resa denna sten efter Skär, sin (frände) god. N. N. och Gerlög läto göra denna bro, som ligger i ån.

Möjligt vore även att uppfatta den avlidnes namn som **s : karf**, som enligt Lundgren ingår i ortnamnet *Scarf[s]tadha* Skarvstad sn Vg. SRP n. 2551 (1391), men då kolon står efter namnets första runa, synes troligt, att ristaren åsyftat samma konstgrepp i **f : [r]ita** och att namnet alltså blott är **s : kar** *Skær*, som jämte biformen *Skæri* ingår i ortn. *Skærstadha* Skarstad, Hvarf sn, Ög. SRP n. 2001 (1384); *Skærstum* Skärsta, Malma sn, Vml. SD ns. I, 650 (1407), se Lundgren, *Personnamn*.

Namnet Vadet på det torp, vid vilket runstenen står rest, häntyder på att i forntiden ett icke obetydligt vattendrag flutit fram i däliden; förmodligen har den bro, varom inskriften tyckes tala, byggts över detta vad, då runstenen restes, men sedermera fått förfalla och förstöras.